

L. VARGA PÉTER

A Potter nélküli varázsvilág lenyűgözőbb és ijesztőbb, mint valaha

Legendás állatok – Grindelwald bűntettei

A *Harry Potter és a Halál ereklyéi*, azaz a Potter-széria utolsó (hetedik) könyve azzal kezdődik, hogy a Főnix Rendjének tagjai, kiegészülve a gyerekekkel, London kertvárosába repülnek, hogy gondos előkészületeket követően kimenekítsék Harryt a Dursley-házból anélkül, hogy a halálfalók lecsaphatnának rájuk. A regény első fejezete, a mentőakció gyorsra, feszesre és igazán látványosra sikerült akciójelenet, amelyet a filmadaptáció is sikeresen visszaadott.

A *Grindelwald bűntettei* hasonló jelenettel nyit. A húszas évek második felében, New Yorkban járunk. Az amerikai Mágiaügyi Minisztérium, azaz a Magical Congress of the United States of America, angliai testvérintézményével szemben nem a föld alatt van, hanem az égben, a Broadway-n található Woolworth Building tornyában. Itt tartják fogva a rettegett Gellert Grindelwaldot, Albus Dumbledore ifjúkori közeli barátját, aki sajátos nézetei miatt a varázslótársadalom legnagyobb potenciális fenyegetését jelenti ez idő tájt. Már a kezdő képsorok is jelzik, hogy komoly történetről és komoly történetvezetésről, valamint kivitelezésről van szó: a paralizált, testével előredőlve lebegtetett Grindelwald – ekkor talán még le sem esik, hogy az egészen kiváló Johnny Depp alakítja – meglehetősen ijesztő benyomást kelt, egyszerre idézi meg a szuperhős-filmek főgonoszáit, a Wesley Snipes által alakított Simont *A pusztítóból*, valamint egy sajátos, önmagával azonos figurát, akiről még nem tudjuk, pontosan mire képes, de rendkívül veszedelmesnek tűnik, hiszen leláncolt állatként kezelik. Innen, egy káprázatos és horrorisztikus elemekben bővelkedő, a mágia eleddig nem tapasztalt trükkjeit felvonultató szöktetéssel indul (újra) Grindelwald karrierje, aki láthatóan nem menekültjogi státuszért folyamodva került az Egyesült Államokba, és visszatérve Európába (Párizsba) első dolga, hogy nekilásson összegyűjteni egyfelől a régi csapatot, másfelől azokat a potenciális varázslókat, akik saját ügyében – mint a hetedik Harry Potter-könyv visszatekintő passzusaiból is ismert: a „nagyobb jó” érdekében – önként és magamaguk belátása alapján mellészegődnének.

Eközben a másik, rendkívül finoman kibontakozó, információkban és titkokban gazdag vonalon Newt Scamander (azaz az első *Legendás állatok*-filmben megismert protagonistája Göthe Salamander, Eddie Redmayne a karaktert enyhén különre vevő alakításában),

miután sikertelenül egyezik meg a londoni Mágiaügyi Minisztérium képviselőivel és auroraival arról, hogy visszakapja nemzetközi kutatási és utazási engedélyét a múltkori New York-i incidenst követően, magával Albus Dumbledore-ral találkozik. Dumbledore a Grindelwalddal szembeni küzdelemre készíti fel egykori diákját, és ekkor már sejteni lehet, hogy a legendás állatok, fantasztikus teremtmények nem pusztán 3D-s attrakciói a mozinak, hanem a cselekmény alakításában, illetve alakulásában is fontos szerepük lesz. A bőröndnyi állatvilág régi és új szereplőkkel népesül be, amelyek széles horizontban és változatos módon gazdagítják a varázsvilág ökoszisztémáját, vele együtt pedig azt a kulturális-mitológiai utalásrendszert, amely már a Potter-könyvekben is lefektette egy sajátos világok kereszteződésében létező varázsvilág alapjait. Ezúttal mindenekelőtt a távol-keleti kultúrákból ismerős motívumok épülnek be a sztoriba, összekötve térben és időben a korábban megismert különbözőségeket, motivikus transzformációkat és metamorfózisokat. A hírek szerint ötrészesre tervezett sorozatnak ebben a kontextusában derül fény többek közt Voldemort kígyójának eredetére is, ami nem várt úton és módon írja át a róla és Voldemorról tudottak egy töredéknyi részét, lehetőleg finoman ágyazva meg a későbbi történéseknek és alkalmasint a közbeeső évek, évtizedekben végbemenő átrendeződéseknek.

Már csupán ennyiből is gyanítható, még világosabb azonban Grindelwald és a fiatal Dumbledore-t zseniálisan életre keltő Jude Law karaktere alapján, hogy a Potter-könyvekhez hasonlóan a fő kérdések és dilemmák itt is az önazonosság mibenlétében, a ki vagyok én?, a mi az eredetem?, mi a történetem? összetett kérdésében, a saját sors alakításához való jogban, valamint a döntések iránti elköteleződésben, az ezekkel járó felelősségben sűrűsödnek össze. Grindelwaldról már a *Halál ereklyéi* kötetben is megtudunk egy s mást – fiatalon ő lopja el Gregorovics pálcakészítő mestertől a Pálcák Urát (a bodzapálcát, mely később Dumbledore-nál köt ki), és ő az, akinek jelmondata, a „nagyobb jó” érdekében szállóigéje alatt végbevitt cselekedetei történelemformáló erővel bírtak a varázsvilágban, illetve azon túl is. Ismeretes, hogy Dumbledore és Grindelwald egy ideig közeli jóbarátok voltak (a film Rowlinghoz hasonlóan azt is sugalmazza, hogy talán többek), és a két tehetséges, erős fiatal a varázsvilágnak a nem varázsvilágon való felülkerekedésén munkálkodott, míg egy párbajban bekövetkezett baleset (?) miatt, melyben Dumbledore kishúga, Ariana életét vesztette, szakítottak. Kettejüket azonban olyan vérszövetség – a Megszeghetetlen Eskühöz hasonlatos mágia – köti össze, aminek következtében nem harcolhatnak egymás ellen, így mindkettejüknek úgyszólván bajnokot kell választaniuk. A saját, ellentmondásos múltjuk ily módon egy olyan jövő perspektíváját rajzolja meg, amelyben egy eladdig identitás és múlt nélküli figura, e film egyik kulcsalakja, az előző mozi titokzatos Credence-e válik meghatározó jelentőségűvé. Credence, akinek a valódi származására e helyütt fény derül, tulajdonképpen nem más, mint a Potter-figura, eltérő hangsúlyokkal (és nagyobb tehetséggel). Érzékenysége és vágyai, a múltja iránti elkeseredett kutatás azonban a későbbi Voldemorttal is rokonítja, így tekintve nem véletlen, hogy a két szál egy közös szereplő révén kapcsolódik (majd) össze.

A „nagyobb jó” természetesen az emberiség, közelebről a varázsvilág érdeke Grindelwald felfogásában. Johnny Depp minden pillanatban nyugodt, hidegvérű, de egyfajta melankóliát is sugárzó alakítása, szokás szerint eltorzított arca, külleme olyan figurát eredményez, aki talán még a Ralph Fiennes megformálta Voldemornál is félelmetesebb. Nem titok, hogy Rowling vonzódik a politikai allegóriák iránt: Voldemortban és a halálfalóban, az ő birodalmuk kiépítésében a náci Németország szolgált mintául, míg azonban Voldemort a rettegésre és a megfélemlítésre építette hatalmát, amelyet valós düh táplált a muglik iránt (apja származása és tettei révén), addig Grindelwald sokkal összetettebb,

ennélfogva rémítőbb figura is. Pláne, hogy a politikai vonatkozás itt a napjainkat jelenti. Azt a szélsőséges és populista politikát és az ezt képviselő politikusokat, amely és akik pontosan úgy beszélnek a néphez, ahogyan a pillanatnyi érdekük megkívánja, és azt mondják, amit a megvezetettek úgymond hallani akarnak. Veszélyben vagyunk. Meg kell védenünk magunkat. Azok, akik létünket fenyegetik, kívülről jönnek. Azért kell dominálnunk, mert ha nem tesszük, ők kerekednek felül, és népünk, fajtánk elenyészik. Grindelwald nagy hatású beszédében (nem lehet eléggé hangsúlyozni Johnny Depp meggyőző erejű alakítását) okosan hangsúlyozza, hogy ő nem gyűlöli a varázstalan embereket (a mugli szó használatát is kerüli, amíg csak lehetséges). Egy mágikus jóslat erejével viszont elrettentő képeket mutat híveinek a küszöbön álló második világháborúról, lezuhanó harci gépekről és magáról az atomfenyegetésről, ezért gondolatmenete, miszerint nem szabad megvárni a varázsvilág tagjainak, amíg a nem varázsló emberek a fegyvereiket ellenük fordítják, netán az egész emberiség ellen, a beszéd pillanataiban ijesztően észszerűnek és igazolhatónak tetszik. Holott Grindelwald, mint napjaink legokosabb populistái, voltaképp nem mond semmit, pusztán közhelyeket, ám szavai nyomán a nem látható és nem tapasztalható fenyegetés valóságossá válik a hívek számára.

Nem véletlen, hogy ez a jelenet összeköti a varázsvilág mágikus történelmét a nem varázslók, azaz az emberek valódi történelmével, a fikciót a valósággal. A szubverzív erejű egymásba fonódás, fikatív és valós kontaminációja új arculatot ad az egész varázsuniverzumnak és szituáltságának – másképp látszik és másképp látszódik immár minden. E szóban forgó jelenetben nemcsak átvitt értelemben körvonalazódnak az egész huszadik századi történelemre rávetített, egyetemes dilemmák, de valódi körvonal is keletkezik Grindelwald nagy erejű varázslata nyomán, amely elválasztja a követőket a kívül maradóktól, akiket innentől kezdve ellenségként határoz meg a grindelwaldi politikai diskurzus. Hogy itt még mennyire nem egyértelmű ennek a körnek, ennek a választóvonalnak a helyzete és jelentősége, arra egy képi párhuzam mutat rá a legjobban: a fiatal Dumbledore, amint önmagát nézi Edevis tükrében, és Grindelwaldot látja a másik oldalon (nem pedig zoknit, miként azt idős korában Harrynek elárulja az első kötetben).

A filmnek a múltbéli események és a háttértörténetek összetett felrajzolási kísérlete mellett – nyilván a későbbi epizódok jelentik majd a mozaik többi darabját – figyelemre méltó a lélektani részletek iránti elkötelezettsége. Edevis tükre, továbbá a saját identitására és saját múltra, a sorsra irányuló megannyi jól feltett kérdés, illetve a sötét varázslatok kivédését oktató Dumbledore által bemutatott (a harmadik HP-könyvből és filmből ismerős) mumus, pontosabban annak alakváltozatai itt egyes karaktereknél sokkal komolyabb motívumszervező jelentőséggel bírnak, ismét a múlt és a jelen közti feszültséggel terhes viszonyt, differenciák sokaságát poentírozva. A Lestrangle-család története a párizsi Père-Lachaise temető kriptájában egyszerre kapcsolódik össze Ceredence-ével, rajta keresztül pedig a Dumbledore-okéval, ahogyan tehát a szekrényből előkerülő, valódi alakjában sohasem látott mumus vagy a pincében őrzött Edevis tükre, úgy a karakterek története, múltja, valamint a lélek mélyén lapuló rejtélyek is elzárt, mély, a halált inszcenírozó, de az emlékezésnek helyt adó színen verbalizálódnak. Ez a lélektani analógia pedig érintkezéses viszonyban van a film, illetőleg a varázsvilág e helyt kibontakozó, egészében azonban (még) nem ismert, egyelőre maguknak a szereplőknek sem *feltárt* történetével és konfliktusaival.

Ahogy a fentiekből is talán érzékelhető, a *Grindelwald büntettei* elsősorban a rajongóknak készült, akik tisztában vannak a sztori részleteivel – a film számos képi és történeti reminiscenciát, idézetet és allúziót tartalmaz –, és nem a gyorsfogyasztóknak szánták, akik vélhetőleg rá sem igen tudnának csatlakozni erre a híd-jellegű epizódra. Az

előző résszel ellentétben ebben a filmben nagyon sok anyag van, David Yates rendező és Rowling, aki a forgatókönyvet jegyzi, ezúttal tényleg odatették magukat, és nem egyeztek ki valamilyen matinével. A CGI-orgia természetesen nem marad el most sem, ám én arra biztatnék mindenkit, hogy aki teheti, eredeti nyelven nézze meg a mozit, mert a két színészikon, Jude Law és Depp karakterformálása a saját hangjukkal az igazi, de Eddie Redmayne is rutinosan hozza a némiképp weirdónak megfestett Göthét, aki leginkább az irodai melótól retteg, vagy Ezra Miller a kezdetben Credence-ként megismert túlérzékeny fiút, akiben kitörni készülő óriási energiák lappanganak. A záró jelenet ausztriai színe a Grindelwald építette erődben ezt a készülő energiát villantja fel – és ezt kell várunk nekünk, nézőknek és rajongóknak a következőkben.

A fentebbi gondolatmenet kipróbálásáért mozitársamnak, Kristen Herbertnek vagyok hálás.

Grindelwald bűntettei (Fantastic Beasts. The Crimes of Grindelwald)

Írta: J. K. Rowling

Rendezte: David Yates

Szereplők: Eddie Redmayne, Jude Law, Johnny Depp, Ezra Miller, Zoë Kravitz, Katherine Waterstone, Claudia Kim

Gyártó: Warner Bros., 2018.

Couleur locale, installáció, 2002

